

ЖИТТЄВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК МЕТАКОМПЕТЕНТНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ

Розвиток наукової психологічної думки впродовж останніх десятиріч характеризується зміщенням ракурсу традиційних досліджень особистості на проблеми конструювання її відносин зі світом, вибудовування власної ідентичності та розвиток особистісних ресурсів життєздійснення. У цьому контексті в умовах воєнного стану в Україні надзвичайної актуальності набуває проблема розвитку життєвої компетентності як системної здатності особистості самостійно ставити та продуктивно розв'язувати нагальні життєві задачі.

Опанування зазначеної компетентності допомагає людині приймати творчі рішення в складних життєвих ситуаціях, ініціювати способи постановки життєвих задач в умовах невизначеності, конструювати стратегії формування образу бажаного результату, акумулювати смислові ресурси особистості в кризових умовах.

Становлення компетентнісного підходу в сучасній психології має розмаїту і тривалу історію, в результаті аналізу якої зазвичай виокремлюють три етапи дослідження компетентності як наукової категорії. Так, на першому з них було введено і проартикульовано поняття «компетенції» та «компетентності», розроблено першу модель комунікативної компетентності. Другий етап пов'язано з поширенням контекстів вивчення компетентності, з дослідженням компетентності у зв'язку з результативністю діяльності індивіда, з її розумінням як набору особистісних характеристик та здібностей людини, що уможливають досягання нею значущих цілей. Третій етап можна схарактеризувати як період стрімкого розвитку компетентнісного підходу в різних сферах професійної діяльності та, відповідно, розробки моделей компетентності в цих галузях.

О.В. Савченко виділяє також четвертий етап дослідження компетентності, який пов'язано з введенням у науковий апарат поняття «метакомпетентності» – універсальні утворення, що лежать у базисі формування інших видів компетентностей та забезпечують можливість усвідомлення орієнтирів власної діяльності та розвиток навичок їхнього усвідомленого застосування [1].

Згідно поглядів Ф. Деламера та Д. Вінтертона, метакомпетентності відіграють провідну роль у процесі оволодіння іншими компетентностями, у певному сенсі, вони становлять надструктурний вхід, який полегшує їхнє придбання та засвоєння [2].

І якщо компетентність характеризує спрямованість особистості на розв'язання задач на основі вже відомих способів дій у відносно стабільних умовах, має специфічний характер та орієнтованість на задачу; то метакомпетентність виражає спрямованість на розв'язання нових задач в умовах, що постійно змінюються, має більш узагальнений характер, орієнтованість на особистість.

У цьому контексті, життєва компетентність у широкому значенні може розглядатися як системна властивість особистості набувати і відтворювати власну ідентичність, у більш вузькому – особистісне утворення, що характеризує якість організації та впорядкування людиною власного особистого досвіду.

Отже, у межах психологічної герменевтики ми пропонуємо тлумачити життєву компетентність як інтегральне динамічне особистісне утворення, що формується і розвивається в процесі вибудовування особистісного досвіду та забезпечує продуктивність життєздійснень особистості шляхом постановки та розв'язання актуальних життєвих задач, що постають перед нею. Відтворення життєвої компетентності призводить до динамізації смислового універсуму культури в принципі, трансформації комунікативно-семіотичних структур вже раніше проінтерпретованих соціокультурних текстів і, врешті-решт, забезпечує збереження та міжпоколіннєву трансляцію культурно значимого досвіду, актуалізація якого постає надвагомим ресурсом за кризових суспільних умов та в критичних ситуаціях життя особистості.

Література

1. Савченко О. В. Рефлексивна компетентність: методи та процедури діагностики : монографія. Херсон : ПП Вишемирський В. С., 2016. 286 с.
2. Winterton J., Delamare F. Typology of knowledge, skills and competences: clarification of the concept and prototype. Research report elaborated on behalf of Cedefop / Thessaloniki Final draft (CEDEFOP Project No RP/B/BS/Credit Transfer/005/04). Thessaloniki, 2005. 131 p.